

Gelenekten Geleceğe Türk Süsleme Sanatları

Yahya AKSOY

“İyi seçkin bir şeydir, seçkin olanı ancak bu niteliğe sahip olanlar ister.” Kutadgu Bilig

Dünyanın çeşitli çağlarında değişik toplumlar tarafından üretilen, yaratılan sanat eserleri farklı ifade şekilleriyle uygarlık ve sanat tarihinin temelini oluşturmuştur.

Resim, heykel, mimarlık, edebiyat, sahne sanatları, ses sanatları ve süsleme sanatları dallarına ayrılan güzel sanatlar, insanla başlayan ve insan-doğa- yaşam ve toplum değerlerine yer veren eserlerle insanlık tarihinin en önemli kültür mirası olmuştur.

Türk süsleme sanatları, hüsn-i hat, tezhip, minyatür, ebru dallarında gelenekten geleceğe uzanmış, özgün ve anlamlı yapısı ile yaratıcı ve üretken insan gücünü bütün renkleriyle sergilemiştir.

Camileri, türbeleri, sarayları, kiptapları ve anıtları bir eşsiz gerdan

gibi süsleyen geleneksel sanatlar, efsane kentlere kimlik ve kişilik katarak tüm sanat eserlerine ruh ve anlam kazandırmış ve sanat tarihindeki yerlerini almışlardır.

“ (...) Yeşil türbesini gezdik dün akşam/Duyduk bir musiki gibi zamandan/ Çinilere sinmiş Kur'an sesini...” Bursa'da Zaman- A. H. Tanpınar

Ünlü çini ustası Mehmet Efendi'nin ölümsüz çinileriyle süslü İznik Yeşil Cami için şair Mehmet Öklü şunları yazmış:

“Sana dörtlükler yetmez bir destan gerek/Mecnun Mehmed'in ruhu tüter çinilerinde/ Hacı Musa'nın, Hayrettin Paşa'nın verdiği emek/Nazar boncuğu yapmış seni yerli yerinde.”

HÜSN- İ HAT

“Ney'de ilahi musikiyi oluşturan kamış, hat sanatımızda ilahi çizgi-

sini çizmiştir.” Hattat Ömer Faruk Atabek-1989

Hüsn-i Hat güzel çizgi anlamına gelir. Türklerin İslamiyeti kabul etmesiyle birlikte Arap alfabesi ile yazı yazma sanatıdır. Duygular, düşünceler ve yaşam felsefi, renkler ve şekillerle harmanlanarak özel kamış kalemle kâğıda aktarılır.

Hat sanatında kullanılan mürekkep isten yapılır. En güzel is, keten tohumundan çıkarılan bezir isidir. Özel toprak kaplarda öze işlemlerden geçirilerek elde edilen işler saatlerce süren işlemlerden sonra şişelenerek günlerce çalkalanır ve sonra hokkalara konularak kullanılır.

Kûfi hat, nesih hat, celi sülüs hat, talik hat, rika hat, siyakat hat özelliklerine göre belirli konularda kullanılmaktadır.

Yazı şekillerine göre kamışlar kesilir ve ucu yarılr. Kalemler, sülüs

kalemi, nesih kalemi, celi kalemi, ünsi kalem ve talik kalemi adlarıyla anılır. Yazılar aherli kâğıt üzerine yazılır. Hattat yazdığı yazıyı bitirmeden bırakmaz. Sabırla çalışır. Elinin emeği, gözünün nuru benliğinin aynası olan eserleri ile bütün sanatkârlar haklı olarak kıvanç ve gurur duyarlar.

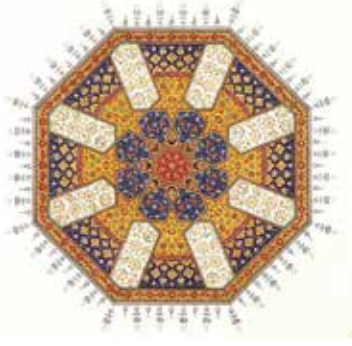
Kültür Bakanlığı (HAGEM Genel Müdürlüğü) olarak, 25 Ekim 1994-8 Ocak 1995 tarihleri arasında ABD İndiana Üniversitesi Sanat Müzesi'nde 500'den fazla görsel eserle açtığımız «TÜRK GELENEKSEL SANATI'NIN BUGÜNÜ» konulu uygulamalı sergide, sanatkârların(hattat, seramik ustası, kök boya ile kilim dokuyan ustalar) eserleri başında gururla ve kıvançla yaptıkları uygulamalı gösterileri ABD 'de geniş ve etkili yankılar yaratmış ve prof.Dr. Henry Glassie tarafından hazırlanan, İndiana Üniversitesi-Kültür Bakanlığı ortak yayını olarak 600 sayfalık "TÜRK GELENEKSEL SANATI'NIN BUGÜNÜ" adıyla İngilizce ve Türkçe olarak tarihi değerinde kalıcı ve tanıtıcı bir yayını çıkarılmıştır.

MİNYATÜR

Orta Asya kökenli olan, ilk önce Uygur Türkleri tarafından kullanılan ve daha sonra Anadolu'ya taşınan minyatür sanatı, kendine özgü özellikleri olan bir betimleme sanatıdır. Bu sanat yapımına "NAKIŞ", yapımına "NAKKAŞ" denildiği gibi, yapımına "TASVİR" ve yapımına "MUSAVVİR" denildiği görülmektedir.

Figürlerle yaratılan minyatür resimler, hayatın tüm yönlerini anlatmak için kullanılmıştır. Konularına göre renklerin düz ve ahenkli bir uyum içinde özel kâğıtlar üzerine tarihi olayları, doğayı ve kişileri belge niteliğinde kayda geçer.

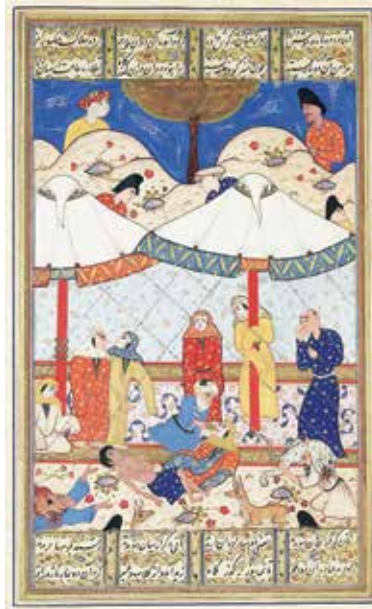
Ünlü minyatür sanatçısı Nizamî'nin eserleri, konuları, desenleri renkleri ve figürleriyle tarihe ışık tutarak halkların ve kilimlerin değerlerine derinlik ve ölümsüzlük kazandırmıştır.

<https://www.kulturportali.gov.tr/portal/tezhipsanati>

Minyatür çalışmalarında boyalar, toprak, taş ve mineral parçalarından el taşında ezilmesiyle elde edildiği için asla solmazlar. Tarihi İpek Yolu, Türk süsleme sanatlarıyla dolu.

Geleneksel Türk Süsleme Sanatları alanında büyük usta, rahmetli Ömer Faruk Atabek şöyle demiş: "Minyatür sanatçısı bir müzehhip gibi tezhip bilgisine, bir hattat gibi hat çekmesine, bir ressam gibi yaratma gücüne sahip olmalıdır ki başarılı olsun. Ayrıca sabrın ve azmin de bu sanat dalında büyük önemi unutulmamalıdır."

https://tr.wikipedia.org/wiki/Minyat%C3%BCr#/media/Dosya:Layla_and_Majnun2.jpg

Sanatçının gözü ve gönlü kalemiyle birleşerek küçük şekil ve çizgilerle olaylara ve hayata renk, anlam ve derinlik kazandırır. Birkaç minyatür ismi, minyatürlerin konuları hakkında bize ışık tutmaktadır.

"Ankara'da Tava Günü, Küçüksuda Mesire, Kapadokya'da Bağ Bozumu, Nevbahar, Üç Kuleden İstanbul, Sekiz Karede İstanbul, Giresun'da Fındık" gibi başlıklar fikir vericidir.

TEZHİP

Tezhip sözcüğü altınlamak anlamında "zer" kökünden gelmekte ve yapımına "müzehhip" denmektedir.

Tezhipte, altın ve gümüşün yanı sıra, renkli toprakboyalar, renkli taş ve minarelerin tozları suyla karıştırılıp boya olarak kullanılır.

Kâğıt zemin üzerinde boyalar, düşünceler, duygular ve şekiller zarif çerçeve içinde değişik isimlerle anılan motifler kompozisyonu oluşturur.

Hüsni hat, tezhip, minyatür, çini ve ebru süsleme sanatlarında, çağların aydınlığı, geçmişin duygu ve düşünceleri sevgi olur geleceğe taşınır. Sanat eserleri ruhların aynasıdır.

"Toprağa can veren sevgi mimarlarının/Çağları yoğuran irfanları görünür." Şair Mehmet Öklü

Süsleme sanatları içerisinde önemli bir yer tutan el sanatlarının, tarihsel gelişiminde sosyal-sayasal ve ekonomik olayların etkisi her zaman görülmüştür. Tasarımcı, araştırmacı, yorumcu ve sanatçıların geçmişini özümseyerek geleceğe yönelik özgün çalışmalar yürütmeleri kültür değerlerimizin korunarak geliştirilmesinde önemli bir yer tutmaktadır.

Gelenekten geleceğe akıp giden sanat eserlerinde, ruh, felsefe, musiki, ahenk, kimlik, benlik, estetik ve özgünlük vardır. Yaşam felsefesinin özünü ve ruhunu geçmişten geleceğe aktarırlar.